

Nowy sposób myślenia

| uczenie się przez całe życie

Nowe podejście

| najważniejsze są efekty uczenia się

Nowy sposób porządkowania kwalifikacji i nowe możliwości ich zdobywania

| Polska Rama Kwalifikacji

*kwalifikacje
po europejsku*

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

MINISTERSTWO
EDUKACJI
NARODOWEJ

IBE

*kwalifikacje
po europejsku*

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Broszura współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego.

kwalfikacje po europejsku

www.kwalfikacje.edu.pl

Polska Rama Kwalifikacji

Krajowy system kwalifikacji zmieni polską edukację i polski rynek pracy. Dotyczy nas wszystkich, a także tych pokoleń, które dopiero przygotowują się do wejścia na rynek pracy, i wszystkich, którzy chcą się uczyć i rozwijać przez całe życie. Oto dokument, który przedstawia podstawowe informacje o modelu Polskiej Ramy Kwalifikacji i o tym, jak zmienia się w Europie edukacja od szkoły podstawowej po doktorat, od czeladnika po inżyniera. Zapraszamy również do odwiedzania strony internetowej www.kwalfikacje.edu.pl oraz udziału w naszych konferencjach.

Zespół projektu „Opracowanie założeń merytorycznych i instytucjonalnych wdrażania Krajowych Ram Kwalifikacji oraz Krajowego Rejestru Kwalifikacji dla uczenia się przez całe życie”
realizowanego przez Instytut Badań Edukacyjnych

Najważniejsze jest to, co człowiek wie, potrafi i do czego czuje się zobowiązany w sprawach zawodowych, publicznych i w życiu osobistym, a nie to, czego i jak długo uczono go w szkole lub na studiach. Tempo zmian na rynku pracy wymusza nowe podejście do uczenia się. Istotne jest to, jakie efekty uczenia się osiągamy przez całe życie, czyli jaką dysponujemy wiedzą, umiejętnościami i kompetencjami społecznymi. Najważniejsze staje się, by się rozwijać, uczyć, zdobywać nowe kwalifikacje.

Nad Polską Ramą Kwalifikacji, która będzie istotnym narzędziem zmian w podejściu do uczenia się i inwestowania w kapitał ludzki w Polsce, pracuje w Instytucie Badań Edukacyjnych zespół ekspertów w ramach projektu systemowego „Opracowanie założeń merytorycznych i instytucjonalnych wdrażania Krajowych Ram Kwalifikacji oraz Krajowego Rejestru Kwalifikacji dla uczenia się przez całe życie”.

Dzisiaj nie zawsze wiadomo, jakie kompetencje kryją się za dyplomem czy certyfikatem, dlatego pracodawcy trudno ocenić, czy kandydat na pracownika będzie dobrym nabytkiem dla firmy. Polska Rama Kwalifikacji pozwoli na uporządkowanie efektów naszego uczenia się, co jednym ułatwi szukanie pracy, a drugim znalezienie osób, które umożliwią rozwój firmy oraz wzmocnią jej konkurencyjność na otwartym rynku europejskim. Nowy system kwalifikacji ułatwi także potwierdzanie kompetencji zdobytych poza szkołą.

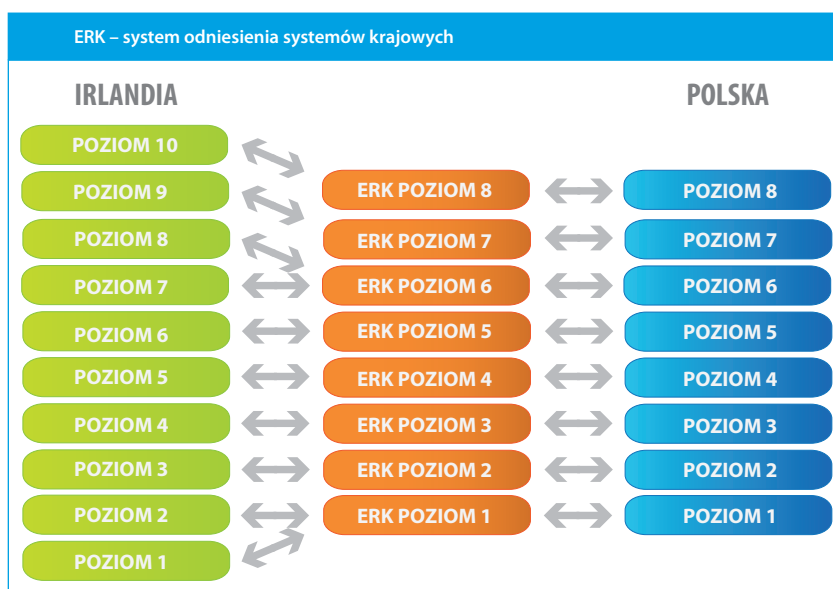
Polska Rama Kwalifikacji (PRK) w harmonijny i spójny sposób uporządkuje wyniki kształcenia się uzyskiwane w różnych obszarach edukacji (ogólnej, wyższej i zawodowej). Na każdym z poziomów wymagane będą konkretne efekty uczenia się, czyli określo-

na wiedza, umiejętności i kompetencje społeczne. Kto potwierdzi wymagania danego poziomu egzaminem, zdobędzie kwalifikację, czyli de facto dyplom lub certyfikat. Nie będzie natomiast miało znaczenia, w jaki sposób się uczył i jaką drogą zdobył wymagane kompetencje: formalną (od podstawówki po doktorat), pozaformalną (na kursach, warsztatach, szkoleniach) lub nieformalną (w pracy, korzystając z internetu).

Rama polska i europejska

Prace nad Polską Ramą Kwalifikacji są częścią procesu, który obejmuje całą Unię Europejską, a związany jest z ułatwieniem mobilności w ramach otwartego rynku pracy w UE oraz promowaniem postawy uczenia się przez całe życie.

Polska Rama Kwalifikacji zostanie odniesiona do Europejskiej Ramy Kwalifikacji (ERK), która powstała po to, by ułatwić swobodne poruszanie się na europejskim rynku pracy oraz by lepiej dostosować kwalifikacje do oczekiwań pracodawców.

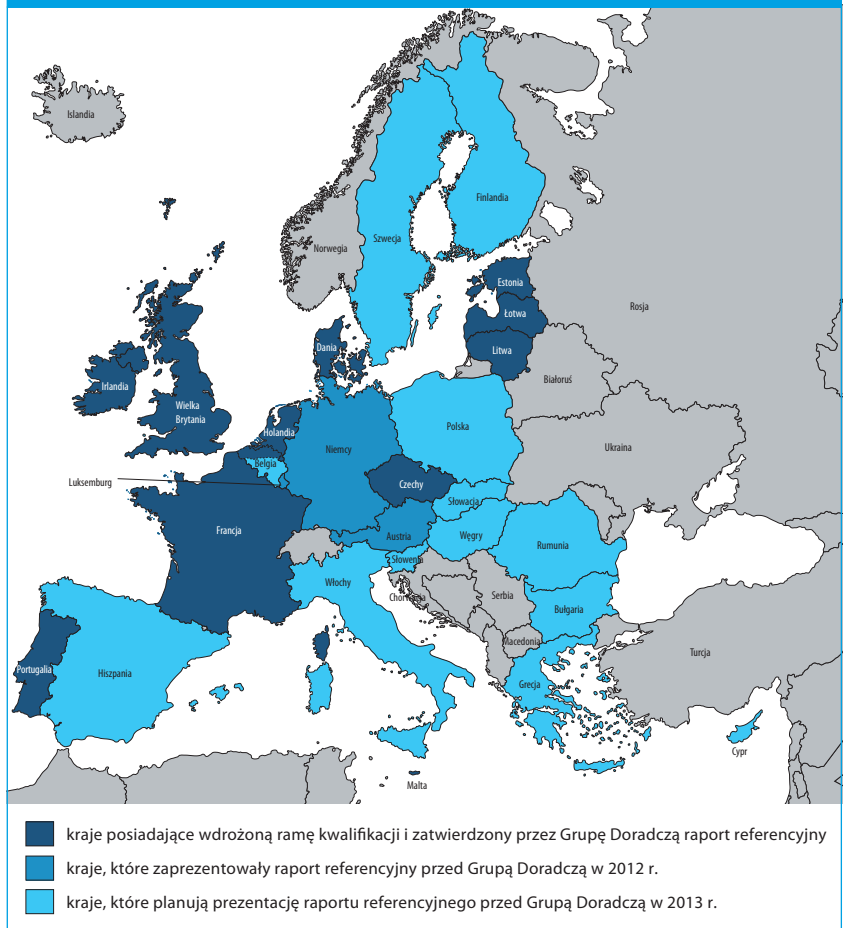
„Można być bardzo wysoko wykwalifikowanym specjalistą w jednej dziedzinie, ale też mieć wiedzę i umiejętności z innej, niekoniecznie na tak wysokim poziomie. Ważne, że można mieć dyplomy czy certyfikaty z różnych obszarów, tworzące indywidualny pakiet będący naszą ofertą dla tych, którzy chcą korzystać z naszych kompetencji. Pozwoli to nam rozwijać się tak, jak chcemy”.

dr Agnieszka Chłoń-Domińczak, lider projektu „Kwalifikacje po europejsku” w IBE

Widząc w tym oczywistą korzyść, wszystkie kraje Unii Europejskiej dobrowolnie przygotowują swoje ramy i raporty referencyjne, które opisują, jak ich rama krajowa ma się do europejskiej – to konieczne, by system kwalifikacji w Europie był spójny i porównywalny. Istniejące już, wdrażane lub dopiero projektowane ramy krajów UE, różnią się między sobą liczbą poziomów kwalifikacji (np. irlandzka ma 10, a szkocka – 12), instytucjami, a także mają odmienne systemy edukacji. ERK jest takim uniwersalnym „tłumaczem” poziomu kwalifikacji, a więc i osiągniętych efektów uczenia się.

Przygotowany w Instytucie Badań Edukacyjnych projekt polskiego raportu referencyjnego został w grudniu 2012 r. przekazany rządowi.

PRACE NAD RAMAMI KWALIFIKACJI W UNII EUROPEJSKIEJ

Rozmowy nad ramą

Nad przygotowaniem i wdrożeniem ramy Polska pracuje od 2006 r. Efekty tych działań to przejrzysty system kwalifikacji oraz raport referencyjny, odnoszący ramę polską do ramy europejskiej.

Pracom nad projektem krajowego systemu kwalifikacji i raportem referencyjnym towarzyszy od lutego 2011 r. debata społeczna z udziałem przedstawicieli różnych grup i związków zawodowych, organizacji pracodawców, stowarzyszeń branżowych, organizacji pozarządowych, przedstawicieli systemu edukacji oraz instytucji rządowych, firm szkoleniowych, polskich i europejskich ekspertów.

Debata ma służyć wypracowaniu szczegółowych rozwiązań nowego systemu w porozumieniu z tymi, którzy będą z niego korzystać. Ponad 88 % uczestników uważa, że debata zapewni im wpływ na ostateczny kształt ramy, a ponad 60 % uznało, że jest bardzo potrzebna.

Edukacja dla rynku pracy

Polska gospodarka potrzebuje wyspecjalizowanych, kreatywnych pracowników, którzy przez całe życie podnoszą swoje kompetencje. Tymczasem dziś, mimo wysokiego bezrobocia, wielu pracodawców ma problem ze znalezieniem takich osób. Z drugiej strony polscy pracownicy mają często problem, by znaleźć pracę zgodną z ich kwalifikacjami.

„Szkoła ma przede wszystkim kształcić umiejętności złożone, czyli rozwijać ogólne predyspozycje do radzenia sobie w zmieniającej się rzeczywistości. Zadaniem szkoły jest także wyposażenie uczniów w umiejętność skutecznego i systematycznego uzupełniania wiedzy, w niektórych zakresach w sposób samodzielny, w innych – przez znalezienie i skorzystanie z odpowiedniej oferty edukacyjnej”.

prof. dr hab. Zbigniew Marciniak,
współautor nowej podstawy programowej
i były wiceminister nauki i szkolnictwa
wyższego

Obecny system zdobywania i potwierdzania kompetencji nie zachęca do uczenia się, osobistego rozwoju, świadomego planowania kariery zawodowej (według badań aktywności ekonomicznej ludności prezentowanych przez Eurostat, Polska ma jeden z najniższych, w krajach Unii Europejskiej, wskaźników uczestnictwa w edukacji i szkoleniach – np. w Danii czy Szwecji uczy się ponad 20 proc. dorosłych, w Polsce – mniej niż 5 proc.). Dlaczego? Bo to się nie opłaca. Nie istnieje bowiem jeden spójny model zdobywania i potwierdzania kompetencji. Kwalifikacje nadawane są na podstawie różnych przepisów i przez róż-

ne instytucje: szkoły, okręgowe komisje egzaminacyjne, uczelnie, korporacje zawodowe, rzemiosło. Zasady i procedury wydawania świadectw, dyplomów, certyfikatów różnią się między sobą – trudno je zestawiać i porównywać według jednolitych kryteriów. Potwierdzają raczej tylko to, że ktoś się uczył tak długo, jak przewiduje program szkoły czy tok studiów.

Dla pracodawcy dyplom inżyniera, pielęgniarki czy informatyka nie jest dowodem na to, co dana osoba naprawdę umie i jak potrafi tę wiedzę wykorzystać. Na rynku pracy jest ponadto wielu pracowników, którzy wprawdzie mają umiejętności zawodowe, ale nie potrafią ich dobrze udokumentować, bo zdobyli je na różnego rodzaju kursach, szkoleniach, w drodze e-learningu czy po prostu w pracy. Nie ma też instytucji i procedur, które sprawdzałyby i potwierdzały wiedzę oraz umiejętności zdobywane tą drogą, co praktycznie zamyka wiele drzwi do zdobycia dobrej pracy, utrudnia także osobom bezrobotnym wejście na rynek pracy.

Taka sytuacja utrudnia pracodawcom zatrudnianie specjalistów, jakich naprawdę potrzebują. Fakt, że w Polsce rynek szkoleń zawodowych nie jest dobrze dostosowany do zmieniających się potrzeb rynku pracy, nie zachęca do inwestowania w pracowników. Skuteczność i poziom merytoryczny szkoleń praktycznie nie podlegają weryfikacji. Pracodawcy, którym dziś trudno ocenić kompetencje pracownika, nie mają pewności, na jakie szkolenia go skierować i jakie to przyniesie im korzyści.

Konieczne jest stworzenie nowego systemu kwalifikacji, który pozwoli porównywać kompetencje, zapewni ich jakość oraz wiarygodność, dostosuje je do potrzeb rynku pracy. Fundamentalnym elementem takiego systemu jest Polska Rama Kwalifikacji.

Edukacja dla nowego systemu kwalifikacji

Zmiany dokonujące się obecnie w różnych obszarach polskiej edukacji – od podstawówek po uczelnie wyższe – są spójne z powstającym systemem kwalifikacji.

System edukacji oparty na efektach uczenia się oznacza, że szkoły i uczelnie skoncentrują się na skuteczności przedsięwzięć edukacyjnych. Będzie się dokładnie określać, jaki rezultat nauczania chcemy uzyskać. Zamiast mówić o „przerobieniu materiału” i „ukończeniu szkoły”, będziemy mówić o „nauczeniu się”.

Nowa podstawa to lepsza szkoła

Co zrobić, by polska szkoła lepiej uczyła, lepiej odpowiadała na rosnące aspiracje rodziców i uczniów, lepiej przygotowywała do zdobycia zawodu lub ukończenia studiów, do funkcjonowania na rynku pracy? Po to właśnie eksperci przygotowali, a rząd wprowadza, nową podstawę programową w szkołach.

Stara podstawa programowa koncentrowała się na opisie procesu kształcenia. Jednym słowem tego, co dzieje się na lekcjach i jaki materiał ma być przerabiany. Nowa podstawa programowa określa to, co uczeń powinien wiedzieć i potrafić. Kładzie większy nacisk na kształcenie wnioskowania i rozumowania, czyli na rozwój tzw. umiejętności złożonych. Mniej chodzi o to, by maksimum faktów „zakuć i zapamiętać”, a bardziej o to, by myśleć i umieć te fakty porządkować.

Kształcenie po raz pierwszy traktowane jest jako spójna całość, czyli w gimnazjum wymaga się od uczniów także wiadomości i umiejętności zdobytych w szkole podstawowej, a pierwsza klasa szkoły ponadgimnazjalnej jest wprost kontynuacją nauczania w gimnazjum.

Zmiany zostały wprowadzone rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej z dnia 23 grudnia 2008 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół (Dz. U. z 2009 r. Nr 4, poz. 17). W roku szkolnym 2009/2010 nowa podstawa programowa zaczęła obowiązywać w pierwszych klasach szkół podstawowych oraz w gimnazjach. Od roku szkolnego 2012/2013 weszła do klas IV szkół podstawowych oraz do szkół ponadgimnazjalnych.

Do nowych, określonych w podstawie programowej wymagań jest również dostosowany system egzaminów zewnętrznych. Od 2012 r. zmiana dotyczy egzaminu gimnazjalnego, a matury – od 2015 r.

Więcej możliwości w szkolnictwie wyższym

„Osoby, które skończyły studia na danym poziomie ram kwalifikacji, powinny mieć podobne kompetencje w dziedzinie wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych, i to bez względu na to, czy są absolwentami polonistyki czy inżynierii”.

prof. dr hab. Ewa Chmielecka,

członek Zespołu Ekspertów Bolońskich, przewodnicząca Grupy Roboczej ds. Krajowej Struktury Kwalifikacji w Szkolnictwie Wyższym przy Ministrze Nauki i Szkolnictwa Wyższego, ekspert w projekcie „Kwalifikacje po europejsku”

Nowelizacja ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym z 18 marca 2011 r. dała uczelniom od roku akademickiego 2011/12 więcej autonomii w konstruowaniu programów studiów. Nie muszą już odwoływać się do programowo określonych treści nauczania, czyli centralnej listy nazw kierunków studiów z przypisanymi im ramowymi treściami kształcenia, które musiały być zawarte w programach. Teraz same mogą planować kierunki studiów, biorąc pod uwagę kompetencje, jakie będzie miał absolwent, gdy je skończy. Uczelnie obowiązują uniwersalny opis trzech najwyższych poziomów krajowych ram kwalifikacji (czyli studiów doktoranckich, magisterskich oraz licencjackich i inżynierskich). Ponadto mają zestawy efektów kształcenia dla wielkich obszarów studiów: humanistyki, nauk ścisłych, społecznych, przyrodniczych, technicznych, weterynaryjnych, medycznych oraz sztuki. Te zestawy efektów są tak ogólne, że można je stosować w różnych dziedzinach i kierunkach studiów. Np. w przypadku nauk społecznych może być to prawo, socjologia czy zarządzanie, a w przypadku nauk ścisłych – matematyka czy fizyka.

W grudniu 2012 r. zespół ekspertów opracował raport samopotwierzenia, opisujący proces wprowadzenia krajowych ram kwalifikacji dla szkolnictwa wyższego.

Zawody po nowemu

Zdobywaniu nowych kompetencji – także drogą formalną i nieformalną, zwiększaniu możliwości zmiany zawodu – służą zmiany w edukacji zawodowej zapoczątkowane 1 września 2012 r. Umożliwiło je rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej w sprawie podstawy programowej kształcenia w zawodach z 7 lutego 2012 r. Nowa klasyfikacja zawodów obejmuje 8 obszarów, w których wyróżnia się 200 zawodów. W zawodach wyodrębniono 251 kwalifikacji (w tym 23 zawody po trzy kwalifikacje na zawód, 72 zawody po dwie kwalifikacje, 98 zawodów po jednej kwalifikacji oraz 7 zawodów szkolnictwa artystycznego, dla których nie wyodrębniono kwalifikacji). Niektóre z zawodów wykreślono, niektóre zaś połączono z innymi, wpisano też nowe. Wszystkie te zmiany służą nowoczesnej organizacji pracy.

Po zdaniu egzaminu zawodowego z danej specjalizacji uczeń lub słuchacz otrzyma świadectwo, a po zdaniu wszystkich egzaminów przewidzianych w danym zawodzie oraz po ukończeniu szkoły – dyplom potwierdzający kwalifikacje zawodowe. Będzie też możliwe zdawanie egzaminów w trybie eksternistycznym pod warunkiem, że ktoś skończył gimnazjum lub ośmioletnią szkołę podstawową i przynajmniej dwa lata pracował lub kształcił się w danym zawodzie. To ułatwi potwierdzanie kompetencji zdobywanych w drodze nieformalnej lub pozaformalnej edukacji.

„W szkolnictwie zawodowym szczególnie potrzebne nam są ramy. Ten typ kształcenia opisuje efekty uczenia się własnym językiem, odmiennym niż język kształcenia ogólnego. Nie boję się powiedzieć, że językiem lepiej dostosowanym do potrzeb rynku pracy. Dodajmy, że w przypadku edukacji zawodowej kwalifikacje zdobywane są znacznie częściej na drodze nieformalnej i pozaformalnej. Istnieje potrzeba szybkiego reagowania na nowe umiejętności i zawody. Właśnie dzięki ramom kwalifikacji istnieje możliwość szybkiego uwzględniania nowych wymagań zawodowych, które są nie do osiągnięcia w formalnym systemie”.

dr Tomasz Saryusz-Wolski, członek Zespołu Ekspertów Bolońskich, ekspert Instytutu Badań Edukacyjnych w projekcie „Kwalifikacje po europejsku”

Nowością jest również wprowadzenie kwalifikacyjnych kursów zawodowych, które pracodawcy mogą zlecać szkołom. Dzięki temu szkoły będą uczyć tego, co jest naprawdę potrzebne na rynku pracy, a ich oferta będzie bogatsza. Kursy będą dostępne nie tylko dla uczniów, ale także absolwentów i osób pracujących. Nowością jest także możliwość łączenia szkół zawodowych w centra kształcenia zawodowego i ustawicznego.”

Zmiana w kształceniu zawodowym stwarza również możliwość dostosowania wymagań edukacyjnych do indywidualnych potrzeb i możliwości uczniów.

Przestaną istnieć licea uzupełniające, technika uzupełniająca oraz licea profilowane. Absolwenci szkół zawodowych ponadgimnazjalnych będą mogli dalej uczyć się w liceach ogólnokształcących dla dorosłych – ta zmiana jest skoordynowana z wprowadzaniem nowej podstawy programowej. Lepiej odpowiada ona na rosnące aspiracje rodziców i uczniów, lepiej przygotowuje do zdobycia zawodu lub studiów i w efekcie – do funkcjonowania na rynku pracy. Szkoła ma przede wszystkim uczyć myślenia, a nie wkuwania liczb i faktów.

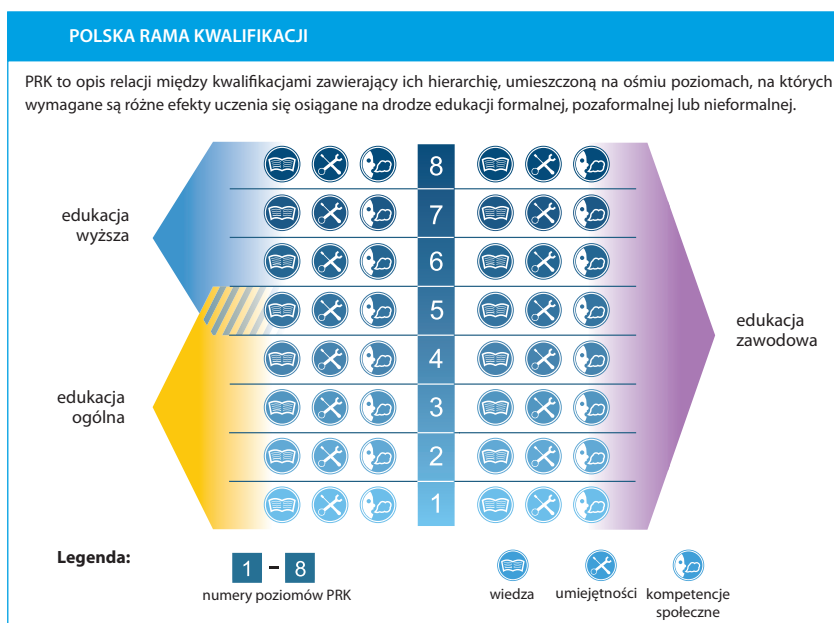
Absolwenci szkół zawodowych nie będą mieli zamkniętej drogi do dalszej nauki – będą mogli kontynuować naukę w liceach ogólnokształcących dla dorosłych od II klasy tego liceum.

Efekty projektu

Polska Rama Kwalifikacji

Polska Rama Kwalifikacji (PRK), podobnie jak Rama Europejska, obejmuje osiem poziomów kwalifikacji. Na każdym poziomie wymagania dotyczące efektów uczenia się są opisywane w trzech kategoriach: wiedzy, umiejętności, kompetencji społecznych.

Pełna kwalifikacja oznacza, że człowiek spełnia wymagania co do wiedzy, umiejętności i kompetencji na danym poziomie: uniwersalne oraz właściwe dla wybranej ścieżki edukacji: zawodowej, ogólnej (do poziomu czwartego) lub edukacji wyższej (potrzebne do uzyskania kwalifikacji na kolejnych poziomach).

Każda osoba, która ma już kwalifikację na danym poziomie, może ją jeszcze poszerzyć. Nie wszystkie bowiem efekty uczenia się muszą od razu oznaczać zmianę poziomu kwalifikacji. Jednym słowem, nie każdy ucząc się, musi od razu dążyć do doktoratu. Natomiast ważne jest, by ktoś, kto uczy się przez całe życie, mógł wykazać, że faktycznie poszerza i pogłębia swój stan wiedzy i umiejętności.

Krajowy rejestr kwalifikacji

Ponieważ kwalifikacje będą nadawane przez bardzo wiele podmiotów funkcjonujących w różnych obszarach życia społecznego: szkoły, Okręgowe Komisje Egzaminacyjne, izby rzemieślnicze, uczelnie, pracodawców, zrzeszenia branżowe, instytucje szkolące, organizacje pozarządowe itd., trzeba

„W Europie i na świecie bardzo często mamy do czynienia ze zjawiskiem, że część ludzi jest zatrudniona znacznie poniżej swoich kwalifikacji – najczęściej potencjalni pracodawcy nie są w stanie rozpoznać, co faktycznie takie jednostki ze sobą przywożą w postaci swojego kapitału ludzkiego. Dzięki temu, że Polska Rama Kwalifikacji zostanie odniesiona do Europejskiej Ramy Kwalifikacji, kiedy na przykład mistrz będzie jechał do pracy zagranicę, będzie mógł odnieść swoją polską mistrzowską kwalifikację do innych tego typu dokumentów, będzie mógł powiedzieć, jakie powinny być jego stawki czy wynagrodzenie”.

dr Agnieszka Chłoń-Domińczak, lider projektu „Kwalifikacje po europejsku” w IBE

będzie zapewnić odpowiednią przejrzystość i wiarygodność nadawanych kwalifikacji oraz jednolite zarządzanie systemem kwalifikacji. Dlatego powstanie krajowy rejestr kwalifikacji.

Krajowy rejestr będzie zbierał w dostępnej dla każdego, elektronicznej formie wszystkie kwalifikacje nadawane i zarejestrowane w Polsce. Będzie zbierał w jednym miejscu informacje z innych rejestrów, ale też będzie miał charakter otwarty: wpis nowej kwalifikacji do rejestru będzie dokonywany na wniosek podmiotu czy instytucji, która chce ją nadawać. Każda wpisana do rejestru kwalifikacja będzie przypisana do odpowiedniego poziomu w Polskiej Ramie Kwalifikacji i za jej pośrednictwem odniesiona do poziomu w Europejskiej Ramie Kwalifikacji. Po wejściu w życie ustawy o krajowym systemie kwalifikacji nadawane przez różne podmioty dyplomy i certyfikaty, które nie będą wpisane do tego rejestru, nie będą uznawane za kwalifikacje.

Rejestr będzie zawierał informacje o tym, jak potwierdzić kompetencje wymagane dla danej kwalifikacji w przypadku, jeżeli ktoś je uzyskał poza systemem edukacji formalnej – a więc będzie się można dowiedzieć o procedurach i metodach walidacji (potwierdzania kompetencji, wiedzy, umiejętności), instytucji walidujących oraz warunkach, jakie trzeba spełnić, żeby móc poddać się walidacji.

Bardzo ważną funkcją rejestru będzie również to, że każdy, kto chce zdobyć albo potwierdzić jakąś kwalifikację, dowie się dzięki niemu: w jakich dziedzinach działalności dana kwalifikacja ma istotne znaczenie, do jakich rodzajów stanowisk pracy upoważnia, a przede wszystkim jakie efekty uczenia się należy potwierdzić i gdzie.

Krajowy rejestr kwalifikacji ułatwi poruszanie się po rynkach pracy zarówno pracodawcom, jak i pracownikom – bo usprawni ocenę przydatności kwalifikacji. Wpis kwalifikacji do rejestru będzie ponadto gwarancją jakości. To bardzo ważne dla firm oferujących szkolenia. Tam, gdzie takie systemy działają widać, że rama staje się sposobem dialogu między edukacją a rynkiem pracy.

Co zmieni nowy system kwalifikacji – podsumowanie

- **Procedury oceny i uznawania osiągnięć osób uczących się będą oparte na efektach uczenia się**, które określają, co posiadacz świadectwa czy dyplomu wie, rozumie i potrafi zrobić.
- **Każdy poszukujący pracy na otwartym rynku europejskim będzie mógł się wylegitymować kwalifikacjami zrozumiałymi dla pracodawców**: dziś często nie dają się one porównywać między krajami, co bardzo utrudnia poruszanie się polskich pracowników na europejskim rynku pracy.
- **Nowe podejście do procesu uczenia się**: system edukacji będzie zachęcał obywateli do kształcenia się przez całe życie.

- **Różne ścieżki uczenia się będą traktowane tak samo:** przestanie mieć znaczenie, czy jakaś kwalifikacja została nabyta na studiach, na szkoleniu czy w domu. Powstanie system uznawania kompetencji nabytych poza formalnym systemem edukacji.
- **Nastąpią zasadnicze zmiany na rynku szkoleń zawodowych:** szkolenia, dziś często na niskim poziomie, zostaną dostosowane do potrzeb rynku pracy, będą służyć rzeczywistemu pogłębianiu kompetencji. Od trenerów czy wykładowców będzie się wymagać określonych umiejętności, a więc oni także będą musieli poddać się nowemu systemowi ocen i weryfikacji kompetencji. Zyskają na tym także pracodawcy: będą wiedzieli, czy drogie szkolenia pracowników, które finansują, przyniosą im oraz pracownikom określone korzyści.

Nowy system kwalifikacji wpłynie na sytuację zawodową inżyniera, pielęgniarki, informatyka czy hydraulika w taki sposób, że wszyscy oni będą mogli „składać” swój dorobek niczym puzzle z różnych elementów: to, czego się nauczyli na studiach czy w szkole zawodowej, będą mogli poszerzyć o kompetencje zdobyte podczas kursów polskich lub europejskich czy w drodze e-learningu, po których uzyskają stosowny certyfikat. Nie będą dla uzyskania nowych specjalizacji musieli – jak dziś w praktyce – rozpoczynać drugiego kierunku studiów lub szkoły o innym profilu zawodowym. Zaoszczędzą czas, nie będą musieli uczyć się w dużej mierze tego, czego już raz się nauczyli.

„Wdrożenie ram kwalifikacji oznacza co najmniej dwie korzyści. Pierwsza to uzyskanie międzynarodowej porównywalności świadectw, dyplomów i innych certyfikatów nadawanych w Polsce. Ułatwi to poruszanie się na europejskim, w tym i polskim, rynku pracy”.

prof. dr hab. Zbigniew Marciniak,
współautor nowej podstawy programowej
i były wiceminister nauki i szkolnictwa
wyższego

Dzięki temu proces uczenia się może się znacznie skrócić, a to w sytuacji szybko zmieniających się wyzwań rynku pracy jest bardzo ważne. Da to o wiele więcej możliwości i sposobów kształcenia się tym, którzy stracili pracę albo są zagrożeni bezrobociem. Będą także mogli wykorzystywać okres pozostawania bez pracy na zdobywanie nowych kompetencji.

Polska Rama Kwalifikacji to narzędzie dla pracodawców i uczących się, wspomagające rynek pracy.

Polska Rama Kwalifikacji pomoże pracodawcom:

- poszerzyć zakres rekrutacji pracowników,
- unikać kosztownych błędów w procesie szkoleń, dzięki precyzyjnemu formułowaniu zakresu wiedzy, umiejętności oraz kompetencji społecznych wymaganych na danym poziomie,
- diagnozować nabyte kwalifikacje,
- ustalić możliwe ścieżki zdobywania kwalifikacji,
- identyfikować szanse na rynku pracy,
- identyfikować możliwości rozwoju kadry pracowniczej,
- dokonać samooceny i wyszukać niezbędne szkolenia w celu podniesienia kompetencji.

Polska Rama Kwalifikacji pomoże uczącym się:

- ustalić ścieżki dojścia do kwalifikacji np. ustalić własną ścieżkę kariery i zaplanować osobisty rozwój zawodowy,
- ustalić zakres pozyskanej wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych,
- otrzymać uznanie wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych uzyskanych w drodze edukacji formalnej, pozaformalnej i nieformalnego uczenia się,
- uniknąć zbędnego powtarzania zajęć i kursów na różnych poziomach uczenia się.

Ważne instytucje

Wdrażanie ram kwalifikacji jest wspierane przez projekty dotyczące różnych obszarów edukacji, w szczególności związane ze szkolnictwem zawodowym i wyższym, a także rynkiem pracy.

Oto najważniejsze instytucje, zespoły, ciała doradcze i programy zajmujące się ramami kwalifikacji:

■ **Ministerstwo Edukacji Narodowej (MEN)**

Ministerstwo Edukacji Narodowej zleciło Instytutowi Badań Edukacyjnych realizację projektu systemowego „Opracowanie założeń merytorycznych i instytucjonalnych wdrażania Krajowych Ram Kwalifikacji oraz Krajowego Rejestru Kwalifikacji dla uczenia się przez całe życie”. Minister Edukacji Narodowej jest też przewodniczącym Międzyresortowego Zespołu do spraw uczenia się przez całe życie, w tym Krajowych Ram Kwalifikacji.

MEN nadzoruje również projekt „Modernizacja egzaminów potwierdzających kwalifikacje zawodowe”, którego realizację przekazał Centralnej Komisji Egzaminacyjnej. Kolejnym projektem, nad jakim czuwa MEN, jest „Szkoła zawodowa szkołą pozytywnego wyboru”. Jego realizacją zajmuje się Krajowy Ośrodek Wspierania Edukacji Zawodowej i Ustawicznej (KOWEŻiU).

■ **Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego (MNIŚW)**

W celu wdrożenia ram kwalifikacji w szkolnictwie wyższym ministerstwo zrealizowało dwa projekty: „Krajowe Ramy Kwalifikacji w szkolnictwie wyższym jako narzędzie poprawy jakości kształcenia” oraz

„Wsparcie prac studyjnych w zakresie wzajemnej uznawalności decyzji akredytacyjnych w europejskim obszarze szkolnictwa wyższego”. W pierwszym z wymienionych projektów chodziło o dostosowanie polskiej ramy kwalifikacji do ram europejskich. Natomiast w efekcie drugiego projektu rozwinęła się współpraca międzynarodowa polskiego systemu szkolnictwa wyższego z Europejskim Obszarem Szkolnictwa Wyższego, m.in. poprzez umożliwienie kształcenia na uczelniach zagranicznych.

■ **Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej (MPiPS)**

Ministerstwo nadzoruje projekt „Rozwijanie zbioru krajowych standardów kompetencji zawodowych wymaganych przez pracodawców”, który jest realizowany przez Centrum Rozwoju Zasobów Ludzkich. W ramach projektu zostanie opracowanych 300 standardów kompetencji zawodowych. Ministerstwo realizuje też program „Podnoszenie kwalifikacji zawodowych pracowników pomocy i integracji społecznej”.

■ **Międzyresortowy Zespół do spraw uczenia się przez całe życie, w tym Krajowych Ram Kwalifikacji**

Na mocy zarządzenia nr 13 Prezesa Rady Ministrów z dnia 17 lutego 2010 r. stworzony został Międzyresortowy Zespół do spraw uczenia się przez całe życie, w tym Krajowych Ram Kwalifikacji. Zespół jest organem pomocniczym Prezesa Rady Ministrów, a jego przewodniczącym jest Minister Edukacji Narodowej. Oprócz przewodniczącego w skład Zespołu wchodzi: Minister Nauki i Szkolnictwa Wyższego, Minister Gospodarki, Minister Pracy i Polityki Społecznej, Minister Rozwoju Regionalnego, Minister Spraw Zagranicznych, Szef Kancelarii Prezesa Rady Ministrów.

Zadaniem Zespołu jest przede wszystkim opracowanie projektu dokumentu strategicznego dotyczącego rozwiązań na rzecz rozwoju uczenia się przez całe życie w Polsce, w tym efektów uczenia się ujętych w Krajowych Ramach Kwalifikacji, z uwzględnieniem zasad stanowiących europejski obszar uczenia się przez całe życie, włącznie z zasadami stanowiącymi europejskie ramy kwalifikacji. Tym samym głównym punktem zainteresowania Zespołu jest inicjatywa uczenia się przez całe życie.

■ **Komitet Sterujący do spraw Krajowych Ram Kwalifikacji dla uczenia się przez całe życie**

Jest to podzespół działający w ramach Międzyresortowego Zespołu do spraw uczenia się przez całe życie, w tym Krajowych Ram Kwalifikacji, przewodniczy mu Minister Nauki i Szkolnictwa Wyższego.

Komitet został utworzony w celu wykonywania zadań związanych z monitorowaniem procesu tworzenia i wdrażania Krajowych Ram Kwalifikacji, nie tylko dla szkolnictwa wyższego, ale dla całego systemu edukacji. Oprócz przewodniczącego w pracach Komitetu Sterującego udział biorą: Minister Edukacji Narodowej, Minister Gospodarki, Minister Pracy i Polityki Społecznej, Minister Rozwoju Regionalnego, Minister Spraw Zagranicznych, Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Ministerstwo Zdrowia, Ministerstwo Obrony Narodowej, Ministerstwo Spraw Wewnętrznych, Ministerstwo Transportu, Budownictwa i Gospodarki Morskiej.

■ **Eksperti bolońscy**

Zespół Ekspertów Bolońskich, działający przy Fundacji Rozwoju Systemu Edukacji, jest jednostką wspomagającą wdrożenie ram kwalifikacji w polskim szkolnictwie wyższym w ramach projektu „Uczenie się przez całe życie”. Eksperti bolońscy zajmują się procesem ujednoczenia systemu szkolnictwa wyższego na poziomie europejskim i dostosowaniem obowiązujących w Polsce ram kwalifikacji do innych tego typu rozwiązań w UE.

■ **Biuro Uznawalności Wykształcenia i Wymiany Międzynarodowej (BUWiWM)**

W ramach nowelizacji statutu Biura, które zostało dokonane na mocy Zarządzenia nr 37/2010 Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 28 lipca 2010 r., instytucja ta pełni rolę krajowego punktu koordynacyjnego ds. europejskich ram kwalifikacji. Zajmuje się m.in. wysyłaniem polskich studentów na stypendia zagraniczne.

■ **Krajowy Ośrodek Wspierania Edukacji Zawodowej i Ustawicznej (KOWEziU)**

Instytucja realizuje program „Doskonalenie podstaw programowych kluczem do modernizacji kształcenia zawodowego”. Jego głównym celem jest poprawa jakości kształcenia zawodowego poprzez modernizację i weryfikację podstaw programowych kształcenia w zawodach pod kątem ich dostosowania do wymogów gospodarki opartej na wiedzy oraz zgodnie z planowanymi zmianami programowymi i organizacyjnymi w kształceniu zawodowym.

Innym interesującym programem jest „Szkoła zawodowa szkołą pozytywnego wyboru”. Jego celem jest podniesienie jakości pracy szkół prowadzących kształcenie w zawodach, a w efekcie tego zwiększenie zainteresowania uczniów gimnazjów kontynuacją nauki w szkołach zawodowych. Nadzór nad projektem sprawuje MEN.

■ **Centralna Komisja Egzaminacyjna**

Instytucja realizuje projekt „Modernizacja egzaminów potwierdzających kwalifikacje zawodowe”, który ma celu dostosowanie systemu zewnętrznych egzaminów zawodowych do potrzeb rynku pracy. Będzie to możliwe dzięki stworzeniu jednolitego i powszechnego systemu potwierdzania kwalifikacji zawodowych, opracowaniu technologii egzaminowania w zakresie szczegółowych kwalifikacji zawodowych, powtarzanego kilkakrotnie w procesie kształcenia zawodowego oraz rozbudowania sieci ośrodków egzaminacyjnych i zwiększenie liczby egzaminatorów. Nadzór nad projektem sprawuje MEN.

■ **Centrum Rozwoju Zasobów Ludzkich**

Instytucja realizuje projekt „Rozwijanie zbioru krajowych standardów kompetencji zawodowych wymaganych przez pracodawców”. W ramach projektu zostanie opracowanych 300 standardów kompetencji zawodowych. Celem projektu jest przygotowanie takich zasobów informacji o zawodach, które poprawią jakość i skuteczność usług rynku pracy. Oczekuje się, że dzięki nim będzie można lepiej dostosować ofertę edukacyjną do potrzeb rynku pracy. Nadzór nad projektem sprawuje MPiPS.

■ **Uczenie się przez całe życie (ang. Lifelong Learning Programme)**

Program Unii Europejskiej obejmujący dziedzinę edukacji i doskonalenia zawodowego. Jego realizację zaplanowano na lata 2007-2013. Jest kontynuacją działań prowadzonych wcześniej w programach SOCRATES, Leonardo da Vinci, Jean Monnet, e-Learning European Language Label. Celem projektu jest rozwój różnych form uczenia się poprzez wspieranie współpracy między systemami edukacji i szkoleń w różnych krajach. Program ma się przyczynić do podnoszenia jakości i zwiększenia atrakcyjności szkolnictwa oraz kształcenia zawodowego w Europie.

Wywiad z profesorem Zbigniewem Marciniakiem

Polska Rama Kwalifikacji stworzy spójną podstawę dla zmian, które są aktualnie wdrażane w edukacji – zarówno w oświacie, jak i w szkolnictwie wyższym. O tym, na czym te zmiany polegają i jaki jest ich cel, mówi prof. Zbigniew Marciniak, współautor nowej podstawy programowej i były wiceminister nauki i szkolnictwa wyższego*.

Wprowadzenie ram kwalifikacji jest dobrowolne. Każdy kraj europejski sam podejmuje tę decyzję. Dlaczego Polska się na to zdecydowała, co mamy na tym zyskać?

Wdrożenie ram kwalifikacji niesie co najmniej dwie korzyści. Pierwsza to uzyskanie międzynarodowej porównywalności świadectw, dyplomów i innych certyfikatów nadawanych w Polsce. Ułatwi nam to poruszanie się na europejskim (w tym – polskim) rynku pracy. W tym celu ramy definiują kwalifikacje osób nie przez odniesienie do odbytego kształcenia („chodziłem do szkoły X w miejscowości Y przez 5 lat”) lecz poprzez zasób uzyskanych efektów uczenia się („nauczyłem się następujących rzeczy”). Jest to jedyne rozsądne rozwiązanie – pracodawcom w odległej miejscowości określenie „szkoła X w miejscowości Y” niewiele mówi; dużo ważniejsze dla nich jest, co kandydat do pracy naprawdę umie. Efekty te ujmuje się w trzech kategoriach: wiedzy, umiejętności oraz – tak cenionych przez pracodawców – kompetencji społecznych (m.in. umiejętność współpracy, odpowiedzialność, umiejętność uczenia się, umiejętność komunikowania się). W centrum uwagi stawiamy zatem nie uczestnictwo w procesie kształcenia, lecz skutki, jakie ten proces ma przynieść.

Tu pojawia się druga, być może jeszcze ważniejsza korzyść. Znaczny przyrost liczby osób, pragnących zdobyć wykształcenie wyższe nieuchronnie niesie większe zróżnicowanie uzdolnień osób studiujących. W tej sytuacji, nawet najlepiej skonstruowany jednolity proces kształcenia może zawieść. Dlatego koncentracja uwagi na skuteczności tego procesu staje się koniecznością – ramy podpowiadają, jak to robić.

Czy nie jest to jednak jeden z tych pomysłów urzędników z Brukseli, który kraje realizują z uwagi na członkostwo w Unii, ale którego inne kraje na świecie nie naśladowują?

Przy kolejno znikających w Europie granicach dla osób poszukujących pracy, stworzenie możliwości obiektywnego porównywania dyplomów wydawanych w różnych krajach staje się sprawą o rosnącym znaczeniu. Możliwość bezkonfliktowego rozwiązywania sporów na tle uznawania poziomu wykształcenia spowodowała, że wszystkie kraje Unii Europejskiej niemal natychmiast zadeklarowały gotowość wdrożenia tego systemu u siebie. Sprawa ma jednak znacznie szerszy zasięg – dziś 136 krajów z całego świata wdraża krajowe ramy kwalifikacji.

Co w edukacji oznacza przejście na efekty uczenia się? Przecież od zawsze, czy w szkole, czy na uczelni oczekiwano, że będzie jakiś rezultat nauczania?

Ten nowy sposób opisu koncentruje naszą uwagę na skuteczności przedsięwzięć edukacyjnych. Przystajemy mówić o „przerobieniu materiału” i „ukończeniu szkoły”. Pojęcie „uczyć się” zastępujemy

pojęciem „nauczyć się”. Zmiana niby niewielka, ale kluczowa. Istotnie, zawsze oczekiwaliśmy, że będzie jakiś rezultat nauczania. Dziś to nie wystarcza: musimy dokładnie określić, jaki rezultat nauczania chcemy uzyskać oraz mieć pewność, że ten rezultat istotnie został osiągnięty. Przy masowym kształceniu, zarówno w szkołach średnich jak i wyższych, takie zastrzeżenie jest niezbędne – twierdzenie, że proces kształcenia automatycznie przyniesie oczekiwane skutki jest prawdziwe tylko wtedy, gdy poddajemy temu procesowi w miarę jednorodną pod względem uzdolnień grupę uczniów/studentów. Gdy założenie to nie jest spełnione, koniecznością staje się precyzyjna analiza efektów kształcenia. Bez niej grozi nam wydawanie dyplomów niektórym osobom,

Idea uporządkowania opisów kwalifikacji w postaci ram kwalifikacji zaczęła się od szkolnictwa wyższego. Dlaczego uważano za konieczne dokonanie zmiany w tym obszarze?

Pierwszą przesłanką była idea wsparcia mobilności studentów w skali Europy – w harmonii ze starą tradycją europejską, zgodnie z którą Mikołaj Kopernik studiował w Krakowie, Padwie, Bolonii i Ferrarze. Gdy student przybywa na nową uczelnię, istotne staje się pytanie: czego się do tej pory nauczył? Jest ono znacznie ważniejsze od pytania: jakie brał wcześniej zajęcia? Stąd potrzeba klarownego określenia efektów kształcenia dla programów prowadzonych w uczelniach oraz międzynarodowo wiarygodnej weryfikacji tych efektów. Narzędziem tej wiarygodności jest zharmonizowany w skali międzynarodowej system agencji akredytacyjnych. Wzrastająca z roku na rok liczba studentów odbywających część swoich studiów w uczelni zagranicznej potwierdza trafność takiego podejścia do mobilności.

Mówi się o otwartym rynku pracy, porównywalności naszych kwalifikacji z kwalifikacjami w innych krajach. Czy nie rodzi to pokusy, by zawyżyć jakość naszych kwalifikacji i pokazać Unii, że nasz system edukacji i szkolnictwa wyższego uczy lepiej niż w rzeczywistości?

Na ten pomysł łatwo wpaść w dowolnym kraju. Dlatego zaprojektowano bardzo inteligentny system weryfikacji krajowych ram kwalifikacji, poprzez tak zwany raport referencyjny, który w adekwatnej formie uzasadnia, że odniesienie krajowych poziomów kwalifikacji do ośmiu poziomów europejskich spełnia wszystkie niezbędne warunki.

*Prof. Zbigniew Marciniak od 2009 do stycznia 2012 r. przewodniczył Komitetowi Sterującemu ds. Krajowych Ram Kwalifikacji dla uczenia się przez całe życie.

Entuzjaści edukacji

Pod tym hasłem Instytut Badań Edukacyjnych realizuje od kwietnia 2009 r. do czerwca 2015 r. projekt, którego celem jest podniesienie jakości edukacji w Polsce.

Na projekt systemowy, którego pełna nazwa brzmi: „Badanie jakości i efektywności edukacji oraz instytucjonalizacja zaplecza badawczego”, składa się blisko 50 badań realizowanych w szkołach i uczelniach wyższych w całym kraju. Ich wyniki będą wykorzystane w polityce i praktyce edukacyjnej. Badania IBE mają udzielić odpowiedzi na pytania o to, jak pomóc najsłabszym uczniom, jak promować najzdolniejszych, jak poprawić efektywność nauczania oraz jak podnieść prestiż zawodu nauczyciela. „Entuzjaści edukacji” pozwolą także uporządkować debatę społeczną wokół polskiej edukacji.

Projekt jest współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego.

Najważniejsze efekty projektu to:

- raport o stanie edukacji,
- wyniki badań naukowych,
- bazy danych,
- portal eduentuzjasci.pl.

Wydawnictwo IBE

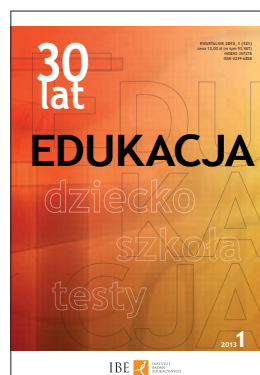
Instytut wydaje książki i raporty z badań, a także dwa kwartalniki naukowe.

Kwartalnik „Edukacja biologiczna i środowiskowa”

Patrz strona: ebis.edu.pl

Kwartalnik „Edukacja”

Instytut Badań Edukacyjnych (IBE) jest placówką badawczą prowadzącą interdyscyplinarne badania naukowe nad funkcjonowaniem i efektywnością systemu edukacji w Polsce. Instytut uczestniczy w krajowych i międzynarodowych projektach badawczych, przygotowuje raporty i ekspertyzy oraz pełni funkcje doradcze.

IBE zatrudnia badaczy zajmujących się edukacją – socjologów, psychologów, pedagogów, ekonomistów, politologów i przedstawicieli innych dyscyplin naukowych – wybitnych specjalistów w swoich dziedzinach, o różnorodnych doświadczeniach zawodowych, które obejmują oprócz badań naukowych także pracę dydaktyczną, doświadczenie w administracji publicznej czy działalności w organizacjach pozarządowych.

IBE realizuje projekty systemowe: „Opracowanie założeń merytorycznych i instytucjonalnych wdrażania Krajowych Ram Kwalifikacji oraz Krajowego Rejestru Kwalifikacji dla uczenia się przez całe życie” / „Badanie jakości i efektywności edukacji oraz instytucjonalizacja zaplecza badawczego” / „Badanie dotyczące rozwoju metodologii szacowania wskaźnika edukacyjnej wartości dodanej” (EWD) / „Ogólnopolskie badanie umiejętności trzecioklasistów” (OBUT).

www.ibe.edu.pl